

SVEĆENSTVO SVIH SVETIH: SOCIJALNA DIMENZIJA BORBE ZA VLAST U RANOKRŠĆANSKOJ CRKVI

Igor Lorencin

predaje Novi zavjet na Adventističkom teološkom visokom učilištu u Maruševcu

SAŽETAK

Svećenstvo svih svetih: Socijalna dimenzija borbe za vlast u ranokršćanskoj crkvi

Ovaj se članak bavi pitanjem svećenstva svih vjernika, kako je oprimjereno u crkvenom sukobu predstavljenom u Trećoj Ivanovoj poslanici. Pisac poslanice opisuje socijalnu dinamiku borbe za moć u crkvenoj zajednici kojoj piše. U ovoj poslanici predočena su dva modela ponašanja koja dominiraju crkvenim životom, naime, gostoprimstvo i patronat. Gostoprimstvo kao horizontalni model preporučuje se za strukturiranje odnosa unutar crkvene zajednice, dok je patronat kao vertikalni model predstavljen u vrlo negativnom svjetlu. Koncept svećenstva svih vjernika zaziva horizontalne modele. Gostoprimstvo kao horizontalni i recipročni odnos jednakih unosi pozitivan duh u crkvenu zajednicu, te pridonosi njezinom napretku i prosperitetu. Iz toga je razloga kršćanin pozvan na prihvaćanje gostoprimstva kao svog načina življenja.

Ključne riječi: *Treća-Ivanova; gostoprimstvo; patronat*

Uvod

U crkvama koje prakticiraju novozavjetni model svećenstva svih svetih,¹ konfliktna situacija je među vjernicima crkve više su pravilo nego iznimka. Htjeli mi to ili ne, socijalna interakcija otvara vrata mogućim konfliktima. Pitanje vlasti u mjesnoj crkvi, odnosno pitanje tko odlučuje, može dovesti do podjela u crkvenoj zajednici. Time borba za vlast proizvodi socijalne konflikte, pa nastaju razdori koji u pravilu sprječavaju napredak crkve. Često su crkvenim služ-

1 1. Petrova 2,9.

benicima vezane ruke gledajući konflikte pred svojim očima i pitaju se kako ispravno reagirati. S obzirom da novozavjetna crkva funkcionira prema modelu svećenstva svih svetih, u ovom radu želim istražiti jedan novozavjetni konflikt u njegovom socijalnom okruženju, a cilj je poučiti se biblijskom rješavanju konfliktnih situacija. U tu svrhu istražiti ću socijalnu dimenziju borbe za vlast u *Trećoj Ivanovoj poslanici*.²

Osobno vjerujem da ova poslanica nije slučajno završila u korpusu Novog zavjeta. Ona nas poučava jednoj dubokoj istini koja je bila od presudnog značaja za razvoj i napredak ranog kršćanstva, a riječ je o lekciji iz međusobnih odnosa u konfliktnim situacijama. Ta lekcija je od velike važnosti za novozavjetni model svećenstva svih svetih i ona nalazi svoje korijene u Kristovom učenju. Kad bismo je uspješno primijenili, ona bi spriječila mnoge nevolje i konflikte, a istovremeno bi učinila crkvene zajednice mjestima u kojima se ljudi osjećaju respektiranim, potrebnim i voljenim.

Treća Ivanova poslanica bila je zanemarivana tijekom stoljeća, a razlozi za to mogu biti višestruki. Prvo što se može uočiti jest njena kratkoća. Riječ je o najkraćem novozavjetnom spisu. Zatim, riječ je o jedinom novozavjetnom spisu koji ne spominje ime Isusa Krista izravno. Najposlije, privatni karakter poslanice ne pridonosi velikom zanimanju opće publike. Međutim, zadnjih stotinjak godina *Treća Ivanova* zauzima značajno mjesto u teološkoj literaturi. Razvila su se čak tri pristupa njenom tumačenju: 1) Ekleziološki – pitanje crkvenih službi;³ 2) Teološki – pitanje hereze u crkvi;⁴ 3) Sociološki – pitanje društvenih odnosa unutar crkve.⁵ Svaki od ovih pristupa daje specifičan kut gledanja na ovaj spis. Moj pristup u ovom radu bit

2 3. Ivanova poslanica bila je predmetom moje doktorske disertacije, a ovaj rad svoje temelje ima u tom istraživanju: Igor Lorencin, "Hospitality Versus Patronage: An Investigation of Social Dynamics in the Third Epistle of John" (PhD, Andrews University, 2007).

3 Važniji predstavnici ekleziološkog pristupa: Raymond Edward Brown, *The Epistles of John*, The Anchor Bible, Vol. 30 (Garden City, NY: Doubleday & Company, 1982); Friedrich Büchsel, *Die Johannesbriefe* (Leipzig: A. Deichert, 1933); Rudolf Karl Bultmann, *Die Drei Johannesbriefe*, 7th ed., Kritisch-Exegetischer Kommentar Über Das Neue Testament, Vol. 14 (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1967); Alan R. Culpepper, *1 John, 2 John, 3 John*, Knox Preaching Guides (Atlanta: J. Knox Press, 1985); Adolf von Harnack, *Über Den Dritten Johannesbrief*, Texte Und Untersuchungen Zur Geschichte Der Altchristlichen Literatur, Vol. 15/3b (Leipzig: J.C. Hinrichs, 1897); Hans-Josef Klauck, *Der Zweite Und Dritte Johannesbrief*, Evangelisch-Katholische Kommentar (Zürich: Benzinger Verlag, 1992); Rudolf Schnackenburg, "Der Streit Zwischen Dem Verfasser Von 3 Joh Und Diotrephes Und Seine Verfassungsgeschichtliche Bedeutung", *Münchener Theologische Zeitschrift* 4, no. (1953).

4 Važniji predstavnici teološkog pristupa: Walter Bauer, *Rechtgläubigkeit Und Ketzerei Im Ältesten Christentum* (Tübingen: Mohr, 1934); Ernst Käsemann, "Ketzerei Und Zeuge: Zum Johanneischen Verfasserproblem", *Zeitschrift für Theologie und Kirche* 48, no. (1951); Stephen S. Smalley, *1, 2, 3 John*, Word Biblical Commentary (Dallas: Word, 1984); Georg Strecker, *Die Johannesbriefe*, Kritisch-Exegetischer Kommentar Über Das Neue Testament, vol. 14 (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1989); Hans Hinrich Wendt, *Die Johannesbriefe Und Das Johanneische Christentum* (Halle: Buchhandlung des Waisenhauses, 1925).

5 Važniji predstavnici sociološkog pristupa: Allen Dwight Callahan, *A Love Supreme: A History of Johanne Tradition* (Minneapolis: Fortress Press, 2005); Frederick W. Danker, *Benefactor: Epigraphic Study of a Graeco-Roman and New Testament Semantic Field* (St. Louis: Clayton Publishing House, 1982); Abraham J. Malherbe, "Inhospitability of Diotrephes", in *God's Christ and His People* (Oslo: Universitetsforlaget, 1977); Bruce J. Malina, "The Received View and What It Cannot Do: 3 John and Hospitality", *Semeia* (1986); Margaret M. Mitchell, "Diotrephes Does Not Receive Us: The Lexicographical and Social Context of 3 John 9-10", *Journal of Biblical Literature* 117, no. (1998).

će pretežito sociološki, jer upravo sociološki pristup najjasnije osvjetljava dinamiku konflikta izraženog u ovoj poslanici.

Studija Treće Ivanove poslanice

Starješina⁶ piše *Treću Ivanovu* vjerniku po imenu Gaj,⁷ kojeg hvali za njegovo gostoprimstvo ukazano putujućim misionarima.⁸ S druge strane, u toj istoj mjesnoj crkvi nalazi se vjernik po imenu Diotref, koji ne prihvaća pisma poslana od starješine, sprječava da njegova pisma dosegnu crkvu, ogovara starješinu, odbija primiti putujuće misionare koje Starješina šalje, zabranjuje primanje misionara vjernicima koji bi ih htjeli primiti i izbacuje gostoprimljive vjernike i putujuće misionare iz crkve.⁹

Ovo je ozbiljno kršenje običaja gostoprimstva u antičko vrijeme. Naime, gostoprimstvo je u antičkom svijetu bila obaveza svakog pojedinca.¹⁰ Gostoprimstvo se ukazivalo čak i apsolutnom strancu.¹¹ Ne ukazati gostoprimstvo, bilo bi izravno postupanje protiv moralnih vrijednosti tadašnjeg društva.¹² Do prije stotinjak godina i na ovim našim prostorima gostoprimstvo je bilo pravilo, a do danas su se ostaci takvih plemenitih običaja zadržali u narodu.¹³ Primjeri gostoprimstva u Starom zavjetu su Abraham i Lot koji ugošćuju strance, a riječ je o primjerima antičkog gostoprimstva kao moralne obaveze.¹⁴ S druge strane, građani Sodome krše običaj gostoprimstva tražeći od Lota da im strance preda.¹⁵

Gostoprimstvo i kršenje običaja gostoprimstva, u kontekstu borbe za vlast, središnja su tema *Treće Ivanove poslanice*. Kako možemo biti sigurni da je ovo stvarno središnja tema? Ekleziološki i teološki pristupi bi gostoprimstvo kao središnju temu doveli u pitanje, jer su im pitanje crkvenih službi, odnosno pitanja hereze u ranom kršćanstvu više goruća za njihova zanimanja.

Naime, *Treća Ivanova* kao cjelina tvori literarnu strukturu koja se naziva centrirani hijazam. Hijazam je struktura koja se sastoji od paralela koje se grade prema centru, da bi se zatim

6 Gr. *προσβύτερος* – ova se titula koristi i za pisce slijedećih novozavjetnih poslanica: 2. Ivanova 1,1; 1. Petrova 5,1; Filemon 9.

7 3. Ivanova 1.

8 3. Ivanova 3-8.

9 3. Ivanova 9-10.

10 Austin S. Ashley, "Xenia: A Study of Hospitality in Ancient Greece" (Senior thesis, Harvard University, 1940), 22-23.

11 Gabriel Herman, *Ritualised Friendship and the Greek City* (Cambridge [Cambridgeshire]: Cambridge University Press, 1987), 33-34; John Thorburn, "Hospitality" in *Encyclopedia of Greece and the Hellenic Tradition*, ed. Graham Speake (London: Fitzroy Dearborn, 2000), 776.

12 Herman, 2; John Koenig, *New Testament Hospitality: Partnership with Strangers as Promise and Mission* (Philadelphia: Fortress Press, 1985), 2; Oscar E. Nybakken, "The Moral Basis of *Hospitium Privatum*", *Classical Journal* 41, no. (1945/46): 249.

13 Hans Conrad Peyer, *Von Der Gastfreundschaft Zum Gasthaus: Studien Zur Gastlichkeit Im Mittelalter* (Hannover: Hahnsche, 1987), 278.

14 Postanak 18,1-16; Postanak 19,1-3.

15 Postanak 19,3-11.

paralele razgrađivale od centra, dok se u centru strukture nalazi centralna misao.¹⁶ Dakle, prepoznavanje hijastičke strukture u tekstu pomoći će nam da sami zaključimo što je centralna ili središnja misao u ovoj biblijskoj knjizi. Nama je danas možda teže prepoznati hijazam u antičkom tekstu, jer nemamo običaj strukturirati naše misli u obliku hijazma, dok je to u antičkom svijetu bio uobičajeni način izražavanja.¹⁷ Dakle, uočavanjem hijazma u antičkom tekstu mi se vježbamo na tekst gledati očima antičkog čovjeka.

Gdje je centar hijazma u *Trećoj Ivanovoj poslanici*? Paralele se ovdje tako nižu da je centralna misao redak 8: „Mi smo dakle dužni primati takve, da budemo suradnici istine.“¹⁸ Centralno pitanje ove poslanice jest primanje i neprimanje – gostoprimstvo i zabrana gostoprimstva. Oko običaja gostoprimstva odigrava se borba za vlast u ovoj ranokršćanskoj crkvi.

Pisac *Treće Ivanove* ustvari u ovoj poslanici predstavlja dva modela ponašanja: gostoprimstvo i patronat. Naime, gostoprimstvo je u pravilu odnos jednakih. Uz to, to je recipročan odnos.¹⁹ Jednom sam ja gost, a on domaćin, dok je slijedeći put on gost, a ja domaćin. Reciprocitet je bitan činitelj u odnosu gostoprimstva. Reciprocitet pri gostoprimstvu jamči da će to ostati odnos jednakih. Kad se u odnosu gostoprimstva izgubi balans, odnosno kad jedna osoba postane samo primatelj, dok je druga osoba samo davatelj, takav odnos prelazi u patronalni odnos.²⁰

Diotref u *Trećoj Ivanovoj* djeluje kao moćni patron koji financijski i na druge načine podržava svoju mjesnu crkvu. Crkva se pred kraj prvog stoljeća, u doba pisanja ove poslanice, okupljala u privatnim kućama.²¹ S obzirom da je Diotref u stanju spriječiti pristup crkvi kome želi, vrlo je vjerojatno da se ta mjesna crkva sastajala u njegovom domu.²² Diotrefov je patronalni pristup crkvi prikazan u kontekstu *Treće Ivanove* kao kontrast Gajevim djelima gostoprimstva.

Starješina će Diotrefova djela čak nazvati zlima i upozoriti Gaja da ih ne slijedi.²³ Umjesto toga, jedan je drugi vjernik preporučeno Gaju – Demetrije.²⁴ Demetrije je vjerojatno vjernik iste

16 Ronald E. Man, “The Value of Chiasm for New Testament Interpretation”, *Bibliotheca Sacra* 141, no. (1984): 147-148.

17 Augustine Stock, “Chiastic Awareness and Education in Antiquity”, *Biblical Theology Bulletin* 14, no. (1984): 23.

18 Za vizualni uvid u centrirani hijazam grčkog teksta *Treće Ivanove* vidi: Igor Lorencin, *Hospitality Versus Patronage: An Investigation of Social Dynamics in the Third Epistle of John* (Maruševac: Adventistički teološki fakultet, 2008), 95.

19 Andrew E. Arterbury, “The Custom of Hospitality in Antiquity and Its Importance for Interpreting Acts 9:43-11:18” (Ph.D. dissertation, Baylor University, 2003), 35-36; H. R. P. Dickson, *The Arab of the Desert: A Glimpse into Badawin Life in Kuwait and Saudi Arabia* (London: George Allen & Unwin, 1949), 118.

20 A. Zeba Crook, “Reflections on Culture and Social-Scientific Models”, *Journal of Biblical Literature* 124, no. 3 (2005): 519; Herman, 39.

21 Alastair R. Campbell, *The Elders: Seniority within Earliest Christianity* (Edinburgh: T. & T. Clark, 1994), 90; Peter Lampe, *Die Städtömischen Christen in Den Ersten Beiden Jahrhunderten: Untersuchungen Zur Sozialgeschichte*, Wissenschaftliche Untersuchungen Zum Neuen Testament. Vol. 2/18 (Tübingen: Mohr, 1987), 316-317.

22 Klauck, 104.

23 3. Ivanova 11.

24 3. Ivanova 12.

crkve koji je prakticirao gostoprimstvo, ali ga je Diotref izbacio iz crkve.²⁵ Starješina preporuča i hrabri Gaja da udruži svoje snage s izbačenim Demetrijem i da zajedno nastave s prakticiranjem gostoprimstva.

Zašto pisac preporuča gostoprimstvo namjesto patronata? Činjenica je da bi bez moćnih patrona koji bi je podržali financijski, crkva teško napredovala. Gaj je vjerojatno također bio bogat čovjek u čijem domu se crkva mogla sastajati, s obzirom da ga starješina hrabri da nastavi s djelima gostoprimstva. Vjerojatno je i Demetrije bio imućniji vjernik, ako je mogao ukazivati gostoprimstvo putujućim misionarima i zbog toga biti izbačen iz crkve od strane Diotrefa. Naime, postoji nešto u antičkom shvaćanju gostoprimstva, kao i u antičkom shvaćanju patronata, što ih čini prikladnima ili pak neprikladnima za upotrebu u kontekstu mjesne crkve.

Studirajući antičko gostoprimstvo, ustanovio sam da je gostoprimstvo uvijek odnos jednakih, s tendencijom da se domaćin čak stavlja u podređeni položaj, jer želi služiti željama i potrebama gosta.²⁶ Ta ideja podređenosti nalazi se izražena u slijedećoj formulaciji: „Mi smo dužni primati takve, da budemo suradnici istine.“²⁷ Glagol *primati* (grč. ὑπολαμβάνειν) sadrži u sebi ideju gostoprimstva u smislu podređenosti.²⁸ Domaćin uzima ulogu sluge na sebe i služi potrebama gosta. Uvijek je tu određena doza poštovanja i časti koja se ukazuje gostu.

Ono što je najvažnije u odnosu gostoprimstva jest recipročnost. Gost i domaćin razmjenjuju svoje uloge u budućim susretima. Tako obje strane dobivaju priliku služiti jedna drugoj. U grčkom jeziku ta je recipročnost iskazana time što se ista riječ – ξενο – koristi i za gosta i za domaćina.²⁹ Porabom istog izraza za obje strane uključene u proces gostoprimstva antički čovjek promovira jednakost svih sudionika. Dakle, kod gostoprimstva obje su strane jednake, s tendencijom da domaćin sebe dobrovoljno stavlja u podređeni položaj službe.

S druge strane, patronat, kao odnos patrona i klijenta, jest uvijek odnos nejednakih.³⁰ U takvom odnosu patron je uvijek iznad klijenta. Takav je odnos u neku ruku isto recipročan, jer klijent mora vratiti nešto za dobivene beneficije, ali patron uvijek ostaje nadmoćan u tom odnosu. Ne postoji razmjena uloga u jednom takvom odnosu, kao što postoji kod gostoprimstva, jer patron uvijek ostaje patron, a klijent uvijek ostaje klijent. Patroni u pravilu traže osobni dobitak, a ne prvenstveno kako obogatiti klijenta. Možemo slobodno reći da je patronat određen dvjema karakteristikama: sebičnošću i nejednakošću.

25 Demetrijeva uloga u 3. Ivanovoj se različito tumači. Neki će reći da je on putujući misionar kojeg se preporuča da mu se ukaže gostoprimstvo: Alan England Brooke, *Johannine Epistles* (Edinburgh: T. & T. Clark, 1948), 192; Brown, 748; Bultmann, 101. Drugi će pak biti uvjerenja da je Demetrije član Gajeve i Diotrefove crkve: Campbell, 208; Harnack, 12; Ignace de La Potterie, *La Vérité Dans Saint Jean*, *Analecta Biblica* 74 (Rome: Biblical Institute Press, 1977), 900. Osobno sam bliži ovom drugom tumačenju.

26 John B. Mathews, "Hospitality and the New Testament Church" (Th.D. dissertation, Princeton University, 1964), 45. Dickson, 118.

27 3. Ivanova 8.

28 Za detaljnu studiju ovog grčkog glagola i njegovog značenja vidi: Lorencin, *Hospitality Versus Patronage: An Investigation of Social Dynamics in the Third Epistle of John*, 172-173.

29 Arterbury, 35-36; Ashley.v15

30 John H. Elliott, "Patronage and Clientelism in Early Christian Society: A Short Reading Guide", *Forum* 3 D, no. (1987): 42; Richard Saller, "Patronage and Friendship in Early Imperial Rome: Drawing the Distinction", in *Patronage in Ancient Society*, ed. Andrew Wallace-Hadrill (New York: Routledge, 1989), 49.

Gledano iz ove perspektive antičkog razumijevanja gostoprimstva i patronata, sada je moguće nedvosmisleno odgovoriti na pitanje zašto starješina preporuča gostoprimstvo namjesto patronata u mjesnoj crkvi? Gostoprimstvo kao odnos jednakih unosi pozitivan duh u crkvenu zajednicu. U tom odnosu obje strane poštuju jedna drugu, što isto doprinosi pozitivnom ozračju. Element podčinjavanja potrebama drugoga, koji se prirodno nalazi u gostoprimstvu, unosi u crkvenu zajednicu duh službe. Reciprocitet koji postoji u odnosu gostoprimstva navodi vjernike crkve da međusobno služe potrebama jednih drugima. Kakvo bi se oživljavanje dogodilo kada bi se svi vjernici, bogati i siromašni, mladi i stari, utjecajni i neutjecajni, zajedno postavili na istu razinu i služili jedni drugima? Bilo bi to istinsko svećenstvo svih svetih u izvornom novozavjetnom smislu.

S druge strane, duh patronata vodi u odnos nejednakih u crkvenoj zajednici. Gdje je patronat pravilo, tamo uvijek postoji netko tko sebe smatra nadređenim i tko sebi prisvaja bolju poziciju.³¹ Gdje je patronat pravilo, stav službe među svim sudionicima je odsutan, a voljno podčinjavanje ne postoji. U patronatskom odnosu patron podčinjava druge sebi.³² Umjesto međusobnog poštivanja, vlada dominacija jačega. Patronat kao odnos nejednakih uništava crkvu. To je razlog zbog kojeg pisac patronatu suprotstavlja gostoprimstvo.

Rezultati studije Treće Ivanove poslanice

Starješina predstavlja gostoprimstvo kao pozitivan model za organiziranje odnosa unutar crkvene zajednice, dok je patronat predstavljen kao negativan i razoran. Gostoprimstvo je u pravilu horizontalni odnos jednakih, dok je patronat vertikalni odnos nejednakih. Horizontalni odnos jednakih unijet će pozitivno ozračje u crkvenu zajednicu. Središnja se misao nalazi u osmom retku: „Mi smo dakle dužni primati takve, da budemo suradnici istine.“ Kako postati suradnici istine? Ukazujući gostoprimstvo i živeći duh gostoprimstva. Kako raditi nasuprot istini? Prakticiranjem paternalističkog stava, nametanjem svoje volje drugima i vladanjem umjesto služenjem. *Treća Ivanova* recept je za biblijski pristup upravljanju konfliktima: tamo gdje vlada gostoprimstvo, borba za vlast nema mjesta u crkvenoj zajednici. Gostoprimstvo treba biti kršćaninovima načinom života.

Novi zavjet o ovoj temi

Ima li ovakva poruka *Treće Ivanove poslanice* svoje mjesto u ostatku novozavjetne objave? Čitajući evanđelja opažamo konstantan problem u vezi sa služenjem među Kristovim učenicima. Uvijek ponovno Isus ih nalazi u diskusiji tko je od njih veći.³³ Neki od njih se čak usuđuju pitati Isusa za najviše pozicije u Njegovom kraljevstvu.³⁴ Grješna ljudska priroda teži k vladanju, dok služenje čovjeku ne dolazi prirodno. Stoga Isus saziva svoje učenike i kaže im slijedeće: „Znate da oni koji se smatraju vladarima gospoduju svojim narodima i velikaši njihovi drže ih pod vlašću. Nije tako među vama! Naprotiv, tko hoće

31 1. Ivanova 9

32 1. Ivanova 10

33 Marko 9,33-37; Matej 18,1-5; Luka 9,46-48.

34 Marko 10,35.

da među vama bude najveći, neka vam bude poslužitelj! A tko hoće da među vama bude prvi, neka bude svima sluga. Jer ni Sin Čovječji nije došao da bude služen, nego da služi i život svoj dade kao otkupninu za mnoge.³⁵

Izvjestaji evanđelja stavljaju Isusa prije samog uhićenja i raspeća u Gornju sobu.³⁶ U Gornjoj sobi se traži sluga. Traži se netko tko će preuzeti ulogu domaćina i prakticirati osnovne elemente gostoprimstva: oprati noge svojim gostima. U antičkom procesu gostoprimstva to je jedan od prvih elemenata pri samom prakticiranju gostoprimstva. Za to je potreban stav službe i voljne podčinjenosti. Domaćin ukazuje čast i respekt svojim gostima saginjanjem i služenjem. Međutim, u gornjoj sobi nitko ne želi služiti. Pomislili bismo da su učenici nakon toliko vremena provedenog s Isusom nešto naučili. Međutim, među njima očigledno nitko ne misli o jednakosti, poštivanju drugih i gostoprimstvu. Oni prvenstveno razmišljaju o vladanju nad drugima, dominaciji i patronatu.

Stoga Isus osobno preuzima ulogu domaćina koji služi svojim gostima.³⁷ Time Isus jednom zauvijek postavlja temelje kršćanstva koje nema ništa zajedničko sa patronatskim vladanjem nad klijentima. Kler nije iznad vjernika. Kršćanstvo je u svojoj srži služenje poput domaćina u odnosu gostoprimstva. Isus je išao i jedan korak dalje i služio na križu, dajući svoj život. Njegov je kompletan život bio život službe. On poziva i nas na služenje, a naše crkve trebaju prakticirati svećenstvo svih svetih sa stavom recipročne službe svakoga svakome. Sljedbenik Isusa Krista preuzima gostoprimstvo kao način života.

Praktična primjena

U današnjim crkvama koje prakticiraju novozavjetni model svećenstva svih svetih patronat se može naći među vjernicima crkve koji su brzi nametati svoju volju ostatku crkvene zajednice. Često takvi patroni mogu biti materijalno imućniji vjernici koji možda vjeruju da zbog svojeg financijskog doprinosa crkvi imaju pravo samovoljno odlučivati stvari vezane za cijelu crkvenu zajednicu. U drugim slučajevima riječ može biti o osobama koje nisu bile uspješne u drugim područjima života, pa pozele koristiti crkvu kao mjesto samodokazivanja namećući svoju volju drugima. Kad god u crkvi postoji osoba koja samovoljno ili u kooperaciji s drugim istomišljenicima nameće svoju volju ostatku crkvene zajednice, na djelu je patronatski stav koji šteti crkvi. Patronat u svojoj srži nije zainteresiran za jednakost vjernika, nego za vladanje, odmjeravanje snaga i dominaciju. Time patronat prirodno proizvodi borbu za vlast i konflikte.

S druge strane, stav je gostoprimstva prisutan u crkvi kad su vjernici zainteresirani za službu i jednakost svih sudionika. Među kršćanima koji vjeruju u svećenstvo svih svetih crkvene službe ne bi trebale biti korištene u svrhu vladanja viših službi nad nižima. Vjernici s višim službama obvezni su služiti više, a ne manje. Ako višu službu razumijemo u smislu vladanja nad onima nižima, onda patronatski stav ponovno određuje crkveni život, a konflikti postaju neizbježni. Borba za vlast time postaje logična posljedica. Gostoprimstvo poziva na služenje svakoga svakome. Stav gostoprimstva proizvodi jednakost među svim sudionicima. U takvom okruženju ljudi se osjećaju potrebnima, respektiranim i voljenima.

35 Marko 10,42-45

36 Ivan 13, 1-17.

37 Ivan 13 ,12-17

Treća Ivanova poslanica poziva nas da učinimo crkvene zajednice mjestima u kojima će posjetitelji iskusiti duh službe i biti poučavani našim osobnim primjerom službe drugima. Nema kraja korisnosti crkve koja prakticira gostoprimstvo kao način života. Ona postaje magnetom za ljude u potrebi, koji će zatim služiti drugima i time multiplicirati one koji se spašavaju. Time novozavjetni model svećenstva svih svetih pokazuje svoju praktičnu snagu i mnogostruku korisnost.

SUMMARY

Priesthood of all believers: Social aspect of the power fight in early Christian church

This article deals with the question of the priesthood of all believers, as exemplified in the church conflict presented in the Third Epistle of John. The writer of the epistle describes social dynamics of the struggle for power in the church community he writes to. In this epistle two models of behavior that dominate the life of the church are presented, namely, hospitality and patronage. Hospitality as a horizontal model is recommended for the structuring of the relations inside the church community, while patronage as a vertical model is presented in a very negative light. The concept of the priesthood of all believers calls for horizontal models. Hospitality as horizontal and reciprocal relationship of equals brings a positive spirit in the church community, while it contributes to its advancement and prosperity. That is why a Christian is called to embrace hospitality as his lifestyle.

Key words: *Third-John; hospitality; patronage*

Literatura

- Arterbury, Andrew E. "The Custom of Hospitality in Antiquity and Its Importance for Interpreting Acts 9:43-11:18." Ph.D. dissertation, Baylor University, 2003.
- Ashley, Austin S. "Xenia: A Study of Hospitality in Ancient Greece". Senior thesis, Harvard University, 1940.
- Bauer, Walter. *Rechtgläubigkeit Und Ketzerei Im Ältesten Christentum*. Tübingen: Mohr, 1934.
- Brooke, Alan England. *Johannine Epistles*. Edinburgh: T. & T. Clark, 1948.
- Brown, Raymond Edward. *The Epistles of John* The Anchor Bible, Vol. 30. Garden City, NY: Doubleday & Company, 1982.
- Büchsel, Friedrich. *Die Johannesbriefe*. Leipzig: A. Deichert, 1933.
- Bultmann, Rudolf Karl. *Die Drei Johannesbriefe*. 7th ed. Kritisch-Exegetischer Kommentar Über Das Neue Testament, Vol. 14. Gottingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1967.
- Callahan, Allen Dwight. *A Love Supreme: A History of Johannine Tradition*. Minneapolis: Fortress Press, 2005.
- Campbell, Alastair R. *The Elders: Seniority within Earliest Christianity*. Edinburgh: T. & T. Clark, 1994.
- Crook, A. Zeba. "Reflections on Culture and Social-Scientific Models". *Journal of Biblical*

- Literature* 124, no. 3 (2005): 515-532.
- Culpepper, Alan R. *1 John, 2 John, 3 John* Knox Preaching Guides. Atlanta: J. Knox Press, 1985.
- Danker, Frederick W. *Benefactor: Epigraphic Study of a Graeco-Roman and New Testament Semantic Field*. St. Louis: Clayton Publishing House, 1982.
- Dickson, H. R. P. *The Arab of the Desert: A Glimpse into Badawin Life in Kuwait and Saudi Arabia*. London: George Allen & Unwin, 1949.
- Elliott, John H. "Patronage and Clientelism in Early Christian Society: A Short Reading Guide". *Forum* 3 D (1987): 39-48.
- Harnack, Adolf von. *Über Den Dritten Johannesbrief* Texte Und Untersuchungen Zur Geschichte Der Altchristlichen Literatur, Vol. 15/3b. Leipzig: J.C. Hinrichs, 1897.
- Herman, Gabriel. *Ritualised Friendship and the Greek City*. Cambridge [Cambridgeshire]: Cambridge University Press, 1987.
- Käsemann, Ernst. "Ketzler Und Zeuge: Zum Johanneischen Verfasserproblem". *Zeitschrift für Theologie und Kirche* 48 (1951): 292-311.
- Klauck, Hans-Josef. *Der Zweite Und Dritte Johannesbrief* Evangelisch-Katholische Kommentar. Zürich: Benzinger Verlag, 1992.
- Koenig, John. *New Testament Hospitality: Partnership with Strangers as Promise and Mission*. Philadelphia: Fortress Press, 1985.
- La Potterie, Ignace de. *La Vérité Dans Saint Jean*. Analecta Biblica 74. Rome: Biblical Institute Press, 1977.
- Lampe, Peter. *Die Stadtrömischen Christen in Den Ersten Beiden Jahrhunderten: Untersuchungen Zur Sozialgeschichte* Wissenschaftliche Untersuchungen Zum Neuen Testament. Vol. 2/18. Tübingen: Mohr, 1987.
- Lorencin, Igor. "Hospitality Versus Patronage: An Investigation of Social Dynamics in the Third Epistle of John". Doktorska disertacija, Andrews University, 2007.
- Lorencin, Igor. *Hospitality Versus Patronage: An Investigation of Social Dynamics in the Third Epistle of John*. Maruševac: Adventistički teološki fakultet, 2008.
- Malherbe, Abraham J. "Inhospitability of Diotrephes". In *God's Christ and His People*, 222-232. Oslo: Universitetsforlaget, 1977.
- Malina, Bruce J. "The Received View and What It Cannot Do: 3 John and Hospitality". *Semeia* (1986): 171-194.
- Man, Ronald E. "The Value of Chiasm for New Testament Interpretation". *Bibliotheca Sacra* 141 (1984): 146-157.
- Mathews, John B. "Hospitality and the New Testament Church". Th.D. dissertation, Princeton University, 1964.
- Mitchell, Margaret M. "'Diotrephes Does Not Receive Us': The Lexicographical and Social Context of 3 John 9-10". *Journal of Biblical Literature* 117 (1998): 299-320.
- Nybakken, Oscar E. "The Moral Basis of Hospitium Privatum." *Classical Journal* 41 (1945/46): 248-253.
- Peyer, Hans Conrad. *Von Der Gastfreundschaft Zum Gasthaus: Studien Zur Gastlichkeit Im Mittelalter*. Hannover: Hahnsche, 1987.

- Saller, Richard. "Patronage and Friendship in Early Imperial Rome: Drawing the Distinction". In *Patronage in Ancient Society*, edited by Andrew Wallace-Hadrill, 49-62. New York: Routledge, 1989.
- Schnackenburg, Rudolf. "Der Streit zwischen dem Verfasser von 3 Joh und Diotrephes und seine verfassungsgeschichtliche Bedeutung". *Münchener Theologische Zeitschrift* 4 (1953): 18-26.
- Smalley, Stephen S. *1, 2, 3 John* Word Biblical Commentary. Dallas: Word, 1984.
- Stock, Augustine. "Chiasmic Awareness and Education in Antiquity". *Biblical Theology Bulletin* 14 (1984): 23-27.
- Strecker, Georg. *Die Johannesbriefe*. Vol. 14 Kritisch-Exegetischer Kommentar Über Das Neue Testament. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1989.
- Thorburn, John. "Hospitality". In *Encyclopedia of Greece and the Hellenic Tradition*, edited by Graham Speake, 1, 775-778. London: Fitzroy Dearborn, 2000.
- Wendt, Hans Hinrich. *Die Johannesbriefe Und Das Johanneische Christentum*. Halle: Buchhandlung des Waiserhauses, 1925.